

ס. יזהר: „כל היודעים להסתדר יישארו-השאר יסופו. תארו לעצמכם

איזה פרצוף יהיה לדור שיישאר חי... כל מיני אינטליגנטים רקובים.

כל מיני יפיונפש של סרק. הזורעים מבוכה וקוצרים השתמטות...

מה כבר יכול לקרות במקום סרוח וריק זה שערבושיו נימלטו

בלי ירייה... הביתה. סרחנים, פחדנים, מזוהמים, ערבושיים...

לילולת צינקלג

של דור, מאחר שלא היה ברור כלל לקורא (ולמבקר) עם איזה שלב של מילחמת-השיחרור נמנים ימי ציקלג, כך שבלתי-ניתן היה גם לאבחן את אמינות, או איי אמינות, השיחות של הנפשות הפועלות בספר.

אלא שהתאריך, ב' בתשרי תש"ט, חושף את שליחותו של יזהר בימי ציקלג בסילוף, עיוות ותיקון תחושות לוחמי דור-תש"ח — דבר שהוא בעל השלכה רבה על מעמדו של יזהר כאורקל אלילי, המניח מעת-לעת, ממיגדל-השן שלו, ומטיל את בשורתו על ראש העם הזה. מן הראוי לציין את העובדות הבאות: הלוחמים בקרב זה היו לוחמי פלמ"ח, אשר במהלך שיחותיהם ופילפוליהם על-פני יותר מ-1000 עמודי ספר נמנעו מלהזכיר ששלושה חודשים קודם-לכן התרחשה בחוף תל-אביב* הדרמה של אלטונה, אוניית-הנשק של אצ"ל, ושיחידות הפלמ"ח נקראו להדביר שם התפרעויות של אנשי אצ"ל. במהלך החודש שבו התנהלו, כאמור, ימי ציקלג, נערך בקיבוץ נען כינוס מסקדי הפלמ"ח עם דויד בן-גוריון, ונרצח בירושלים מתוך-האוו"ם הרותן פולקה ברנאדוט.

מתוך כרונולוגיה זו, שיוהר עצמו המציא לה את המפתח, מסתבר כי אמינות הדברים הנאמרים על-ידי הנפשות הפועלות בסיפור היא חד-צדדית ומיעדת לשרת אידיאה חברתית מסויימת. את האידיאה הבן-גוריונית המוגדרת כ„ממלכתית" שם יזהר משמש אותה בקודש עד עצם היום הזה. כמו כן מראה כרונולוגיה זו על גיטיון סיפורי לעיוות אמינות ההיסטוריה.

ב. הגולם מציקלג

בסיפור ימי-ציקלג בולטת התשת עלילת-הספר וריקונו מתוכן, בחורות אינסופיות של תיאורים חיצוניים. המדגיי שים את ריקנותם ורדידותם של האירועים הפנימיים האמורים להתחולל בניבכי-הנפש של הנפשות הפועלות. עיון ברבדים השונים של הסיפור מעורר את המחשבה כי יזהר, ביודעו, יוצר דמות של גולם „צברני", דמות שמטרתה העיקרית היא טישטוש קולקטיבי של האבי-טיפוס הלוחם מתש"ח. בולט כי יזהר מתאמץ להחדיר תחושות ורעיונות מלאכותיים בלב נפשותיו הפועלות, תוך יצירת קרמבוסיפרותי של אווליות פנימית שהורה ותמימה, המצופה קתות של ציניות שחורה. הוא משחק מישחק של ניהיליוס מדומה בכותרות כמו: „טוב למות בעד סיגרייה" או קיטעי הגות רדודה כמו:

וככל שהם עצמם לא הספיקו כימטט לקרוא ספר מרוב עייפות ועבודה קשה — לנו הם שכרו ליבני-ידיים שיפטמו אותנו בכתובות, כיהרות ובערכים. מה מלא שיש לנו פרצוף שכזה? וההגינות! והמסיבות! נאומי כמאבק, נאומי, העולים יעלו והבונים יבנו. נאומי, כל בית יתחלק עם אחיו העולה, במישו בשבט ובמיא באדר, הסיפמאות, הלחג, פסוקי התנ"ך, השענה החמורה, צו ימיני, הימים הטרופים, נאומי, בנינו הגיבורים! נאומי, ער טיפתי-דמנו האחרונה, נאומי, בדמם קידשו את

ס. יזהר

פעמים ער שלכסוף, בעצם ההתקפה, הונחתה מכת-נגד מצוינו שהביאה אותם לנסיגה כללית באותו שנה, והי קרב הוכרע לפזנתנו וכדינו נפל שלל שריונים ונשק קל.

אבידות הגדוד בקרב זה היו רציניות. מספר ההרוגי גיב היה קטן יחסית, אבל מיספר הפצועים היה רב. בסיכום כולל איבר הגדוד כשני-שלישים של פלוגה. היתה זו הפעם הראשונה שכוחות שלנו, שניצבו פנימ אל-פנים עם כוחות עדיפים של המצרים לאור היום ובשטח פתוח — התגבר עליהם כאשר התגבר...

את הקרב על חירבת מחאו ניהלו גדודי העמק והגליל, שהשתייכו לחטיבת יפתח של הפלמ"ח. שהורדה במיוחד לגנב על-מנת להקל מעליו את לחץ המצרים. תיאור מלא של קרבות חירבת מחאו מופיע בעמודים 613—594 בספר הפלמ"ח.

דומה כי התאריך „אור ליום שלישי, ב' בתשרי תש"ט" נעלם מעיניהם של מבקרי-הסיפור שדשו, הקדו וניתחו את ימי ציקלג, וניסו למצוא בו את הדגם המיתוסי של „דור תש"ה". אילמלא ציין ס. יזהר תאריך אחד-יחיד זה בסיפור, הרי המונולוג המצטרף מעשרות המונולוגים של לוחמי ציקלג, היה יכול להתקבל כמונולוג

א. היסטוריה בעיוות סיפורית

בעיני קוראים ומבקרי-סיפורת רבים נראה הספר ימי ציקלג מאת ס. יזהר, כאפוס מרכזי של לוחמי דור תש"ח.

בימי ציקלג, המשתרעים על יותר מ-1000 עמודי דפוס, מתואר קרב עקובי-דמים, של יחידת חיילים שכבשה עם תום ההפוגה השנייה, בסוף תש"ח, מישלט בפאתי גנב. במישלט זה, המשמש נקודת-שליטה על שדה-העופה המשרת את יישובי הגנב הנצור, משתעשעים החיילים במחשבה שהמקום הוא ציקלג ההיסטורית. ימי ציקלג מתאר שיבצה ימים בציקלג, חוץ הבאת סיפור השיחות הרוחנית והגופנית של הלוחמים, במארג סיפורתי של מונולוגים ארוכים המתארים את חוויות-הילדות הארץ-ישראלית, אימי המילחמה והגבורה. הנפשות הפועלות בסיפור הן צעירים בני 18, ילידי-הארץ, יוצאי קיבוצים ומושבים, חניכי הפלמ"ח (מבלי לציין זאת במפורש). סיפור ימי ציקלג רצוף מונולוגים נפשיים ארוכים הסר בבית את המילחמה ומראותיה, שבמהלכם חולמים הלוחמים — חום — תוך שהם חיים — את אמינות המוות והחיים. מחשבותיהם מתמקדות, לרוב, במיתוס הסיפורתי של הצבר הנלחם בבדידות ומת בבדידות. תוך מגמת המחבר להציג את הנפשות הפועלות כדור שנכשל בניסונו ליצור סולם-ערכים חדש.

בראשית החלק השני של ימי ציקלג מופיע התאריך „אור ליום שלישי, ב' בתשרי תש"ט" שהינו התאריך היחיד המופיע בספר כולו. תאריך זה, בכוחו להרגיש לקורא ולמבקר את ימי הקרב על „ציקלג" במהלך מיל-המתה-שיחרור, ואת מקום התרחשותו וזמניו של קרב זה.

בספר הפלמ"ח, עמוד 591, מתאר אסף שימחוני את קרבות מישלט חירבת מחאו, שהיוו מבוא לקרבות מיבצע דני לשיחרור הגנב, והוא מתאר:

אחרי שחירבת מחאו נכבשה בחזרה על-ידי המצרים, תוך אבדות באנשים ובנשק, ריכזנו כמה תותחים ומרגמות לחיזוק המחלקה שנהדפה מהמישלט, ואחרי יומיים שוב נכבשה חירבת מחאו על ידינו. מייד עם האיר היום החלו המצרים בהתקפת-נגד, תוך התקפות חוזרות ונשנות של רגלים ושריון והפגזות בלתי-מופקות של מרגמות כבדות ותותחים. ואחרי יומיים של קרב עקשני נכבש המישלט שנית על-ידי המצרים. מייד ריכזנו כוח להתקפת-נגד, ולאחר הפגזה מרוכזת נכבש המישלט שנית, כשעתים אחרי שנפל כבדי האויב. ההתקפה המצרית למחרת היום היתה חלשה, והם הפתפו בהפגזה חוזרת ונשנות. הבחנו בפעולת ריכוז של כוח האויב. גם אנחנו החלפנו כוח, שיכללנו את ארגון מערכות-הקרב שלנו. עם אור הבוקר, לאחר המישה ימי קרב, החלו המצרים בהתקפה כבדה נוספת של שריון ורגלים. ההתקפה נמשכה כל היום ונהדפה כמה

* „ימי ציקלג", הוצאת „עם-עובד", 1959.

** אלוף אסף שימחוני, מפקד פיקוד-הדרום במיבצע קדש, נהרג כאשר נפל המסוק שבו סס בתחומי ירדן, עם תום מיבצע קדש.